

Nr 226.

Av herrar **Gabrielsson** och **Bäckström**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter.*

I proposition nr 210 angående försvarsväsendets fortsatta utbyggnad och organisationen av landets försvarskrafter har Kungl. Maj:t i fråga om flygvapnets organisation bl. a. föreslagit uppsättning av vissa nya flygflottiljer och därvid såsom förläggning för en nyuppsatt jaktflottilj, F. 15, föreslagit Söderhamn.

Frågan om förläggningsplats för denna flygflottilj har varit föremål för delade meningar. Chefen för flygvapnet har såsom förläggningsplats för den jaktflottilj, som bör förläggas till Norrland, föreslagit alternativt Umeå, som förordats, eller Söderhamn. I yttrande över chefens för flygvapnet förslag till förläggningsplatser för nytillkommande flygflottiljer hade överbefälhavaren tillstyrkt förläggning av en flygflottilj till Umeå. Försvarsutredningen hade därför stannat för att föreslå Umeå såsom förläggningsplats för flottiljen men ville därmed icke ha sagt, att alternativet Söderhamn borde vara helt uteslutet.

I skrivelse den 26 februari 1942 har *länsstyrelsen i Västerbottens län* anfört, att därest flygfält för F 15 på sätt föreslagits anlades vid Röbbäcksslätten söder om Umeå stad, betydande olägenheter skulle uppstå för ett stort antal jordbrukare, som härigenom skulle nödgas avstå större delen av sin åkerjord. Länsstyrelsen framförde fördenskull ett förslag till flygfältets förläggning till öppen terräng nordväst om Umeå stad, varvid för beredande av erforderligt utrymme järnvägen Vännäs-Umeå skulle omläggas till en sydligare sträckning i huvudsaklig överensstämmelse med ett år 1934 uppgjort förslag.

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen ha i yttrande över länsstyrelsens skrivelse anført följande:

Det av länsstyrelsen föreslagna fältets dimensioner skulle visserligen bliva tillräckliga enligt nuvarande fordringar, men dess användning skulle betydligt inskränkas av kringliggande höjdsträckningar, vilka även förhindrade en eventuell erforderlig utvidgning. Fältet vore därför mindre väl lämpat för ändamålet. Härtill komme de stora kostnaderna för järnvägens omläggning. Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen finge därför avstyrka länsstyrelsens förslag.

Beträffande det rekognoscerade området söder om Umeå (Röbbäcksområdet) hade tidigare erhållits kännedom om de av länsstyrelsen framförda betänkligheterna med hänsyn till olägenheterna för lantbrukarbefolkningen. På grund härav hade på senaste tid ytterligare undersökningar utförts, vilka gi-

vit vid handen, att inom ett område omedelbart söder om älven (Böleåområdet), där även ett godtagbart flygfält kunde anordnas, om än icke med samma utvecklingsmöjligheter som på Röbbäcksslätten, förhållandena för lantbrukets del gestaltade sig annorlunda.

Man kunde utgå från att kostnaderna för detta fält komme att understiga de för Röbbäcksalternativet beräknade.

I detta sammanhang finge chefen för flygvapnet och flygförvaltningen meddela, att förnyad rekognoscering vid Söderhamn verkstälts. Vid den grundliga rekognoscering, som nu medhunnits, hade befunnits, att det ifrågasatta flygfältet vore med hänsyn till omgivande terräng ur flygsäkerhetssynpunkt mindre lämpligt beläget. Nödlandningsmöjligheter funnes icke, vartill komme, att fria inflygningsriktningar endast kunde erhållas från öster samt inom en mycket begränsad sektor i nordväst. Med för närvarande i bruk varande flygplantyper kunde erhållas ett godtagbart, ehuru icke särskilt lämpligt flygfält. Sett mot bakgrunden av den utveckling, som flygmaterielen med största sannolikhet inom en mycket snar framtid kunde förutses gå till mötes, ansåge emellertid chefen för flygvapnet och flygförvaltningen, att det vore synnerligen tveksamt, huruvida fältet i framtiden bleve tillfyllest.

Departementschefen har i förlägningsfrågan anfört:

»För den jaktflottilj, som enligt försvarsutredningens förslag skulle förläggas till Umeå, föreligger liksom för Tionde flygflottiljen förslag om alternativa förlägningsplatser, nämligen Umeå, som förordats av chefen för flygvapnet, och Söderhamn. Såsom grund för sitt ställningstagande har chefen för flygvapnet verkställt en jämförande undersökning mellan de båda platserna och därvid i huvudsak konstaterat följande. Ur strategisk-taktisk synpunkt kunde företräde knappast givas någon av de båda platserna. Mobilisering skulle med hänsyn till personalens restider kunna genomföras på kortare tid vid en förläggning till Söderhamn än till Umeå, vilket alltså talade för förläggning till Söderhamn. Ur flygsäkerhetssynpunkt vore Umeå med hänsyn till den omgivande terrängens beskaffenhet att föredraga framför Söderhamn. Ur personalsynpunkt vore Umeå att föredraga framför Söderhamn på grund av lägre skatter, bättre skolor, mindre avstånd mellan förläggning och stad samt bättre förlägningsområde. Slutligen skulle en förläggning vid Umeå kunna anordnas för lägre kostnader än vid Söderhamn. Dessa senare omständigheter talade för en förläggning vid Umeå.

Till de av chefen för flygvapnet framförda synpunkterna skulle emellertid även kunna läggas följande. Till Umeå äro redan nu förlagda ett stort antal statliga institutioner och militära förband, under det att sådana saknas i Söderhamn. Dagarna äro under vinterhalvåret längre i Söderhamn än i Umeå, vilket underlättar bedrivandet av flygövningar under denna årstid. Dessa båda omständigheter tala för en förläggning till Söderhamn.

Vad möjligheterna att anordna flygfält beträffar, föreligga enligt det föregående i fråga om Umeå tre alternativa förslag, av vilka två kunna av chefen för flygvapnet och flygförvaltningen godtagas. Beträffande Söderhamn föreligger i detta hänseende ett förslag, vilket av nämnda myndigheter befunnits godtagbart med för närvarande i bruk varande flygplantyper.

Anläggningskostnaderna för ifrågavarande flygflottilj ha av försvarsutredningen beräknats till 13.368.000 kronor, därest Umeå väljes som förlägningsplats och det ursprungligen förordade fältet därvid tages i anspråk som flyg-

fält. Om i stället flygflottiljen förlägges till Söderhamn kunna anläggningskostnaderna enligt verkställda beräkningar uppskattas till omkring 16.200.000 kronor. Kostnadsökningen belöper huvudsakligen på flygfältsarbeten och tjänstebostäder.

För egen del har jag vid prövningen av de föreliggande förslagen funnit mig böra förorda, att flygflottiljen förlägges till Söderhamn. Visserligen bliva anläggningskostnaderna vid detta alternativ högre än enligt det alternativ, försvarsutredningen räknat med. Å andra sidan går vid ett genomförande av detta förslag icke värdefull jordbruksmark till spillo. Framhållas må, att om flygfältet förlägges till Röbbäcksslätten ett mycket stort antal jordbrukare nödgas avstå större delen av sin åkerjord, som enligt länsstyrelsens åsigt är att räkna till den bördigaste i Västerbotten, samt att ersättningsjord torde finnas i mycket ringa utsträckning. Motsvarande synpunkter göra sig i viss mån gällande även beträffande Böleåalternativet. Vidare synes det icke lämpligt att till Umeå förlägga ytterligare militära förband utöver dem som redan äro förlagda dit.»

En sammanfattning av skälen för de olika förläggningsalternativen giver vid handen att *för förläggning till Umeå* talar att därigenom erhålles

1) bättre flygfält med utvecklingsmöjligheter, under det att det föreslagna flygfältet i Söderhamn är mindre lämpligt ur flygsäkerhetssynpunkt och godtagbart endast med för närvarande i bruk varande flygplantyper, varför det enligt chefen för flygvapnet är synnerligen tveksamt, huruvida det i framtiden blir tillfyllest,

2) avsevärt lägre kostnader — Umeå 13.368.000 kr., Söderhamn c:a 16.200.000 kr.,

3) möjlighet till viss samövning med i Umeå förlagda förband, vilket i varje fall ur truppförbandens synpunkt är synnerligen önskvärt, samt

4) bättre förhållanden för personalen — lägre skatter, bättre skolor, mindre avstånd mellan stad och förläggning samt bättre förläggningsområde.

För förläggning till Söderhamn talar

1) att vid genomförandet av detta förslag värdefull jordbruksmark icke går till spillo,

2) att dagarna i Söderhamn under vinterhalvåret äro längre än i Umeå, samt

3) att till Umeå äro förlagda ett stort antal statsinstitutioner och militära förband, under det att sådana saknas i Söderhamn.

För egen del få vi framhålla följande:

Genom förläggning av flygfältet till Röbbäck skulle visserligen värdefull jordbruksjord gå förlorad, men enligt numera genom statens lantbruksingenjör, D. Larsson, verkställd utredning framgår, att ersättningsjord torde kunna erhållas i stället för den som går förlorad.

Lantbruksingenjören anför i fråga om de båda i propositionen anförda alternativen — Röbbäcksområdet och Böleåområdet — följande:

»Vilketdera området, som väljes, beröras ett 50-tal gårdar med en sammanlagd åkerareal av ej fullt 400 hektar och ett taxeringsvärde av i runt tal

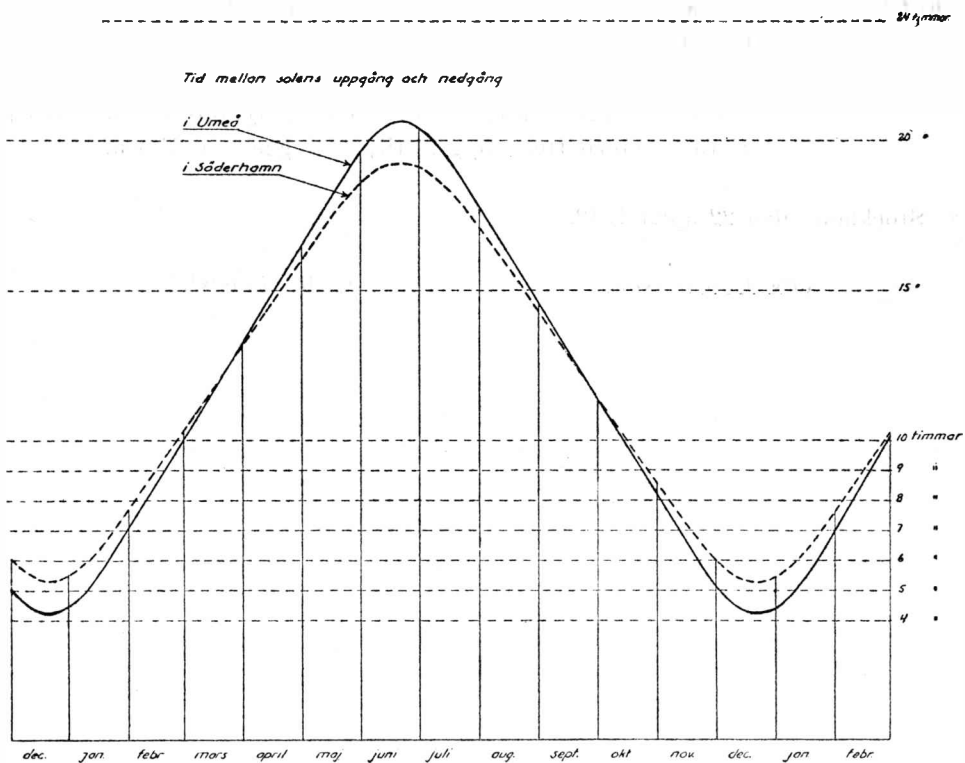
600.000 kronor. Av dessa kommer vid ett 20-tal gårdar all åkermark eller åtminstone större delen att tagas i anspråk för flygfältet. Vid ett 10-tal gårdar kommer så mycket mark att finnas kvar, att jordbruksdriften kan fortsättas. Vid återstående gårdar kommer åkerarealen att bliva så beskurina att den blir otillräcklig, om ägaren skall finna sin utkomst enbart av jordbruket. För de åkerbrukare, som med gårdens bibehållande vilja fortsätta med jordbruksdriften i nuvarande omfattning, torde det dock ej komma att möta några oöverkomliga svårigheter att anskaffa fyllnadsjord i erforderlig omfattning. Nedanför de områden, som ifrågasatts som flygfält, och efter avloppet från detsamma finnes nämligen ett över 100 hektar stort område, som ännu icke torrlagts och odlats och som för närvarande icke alls eller endast i ringa grad utnyttjas. Kostnaderna för torrläggning av detta område genom invallning och dikning samt detsammans odling ha uppskattats till högst 600 kronor för hektar och årliga kostnader för elektrisk energi samt avskrivning på maskinell utrustning till 5 kronor för hektar och år. Det kan även i detta sammanhang erinras om att på ett avstånd av mindre än 2 mil från Umeå finnes på 6 skilda ställen ytterligare omkring 700 hektar god odlingsmark, som utan oskäligen kostnader kan torrläggas och odlas, men där dessa åtgärder hittills fått anstå. En del av dessa, där förslag till torrläggning och odling föreligger, hava reserverats för att utföras vid inträffad arbetslöshetsperiod.»

På grund härav anse vi att den olägenheten, att åkerjord tages i anspråk för detta flygfält liksom för de flesta andra militära och civila flygfält, icke bör tillmätas avgörande betydelse.

Emellertid bör bemärkas att ytterligare ett område, Ängsbacka, beläget söder om Röbbäcksområdet, finnes att tillgå. Inom Ängsbackaområdet är åkerarealen icke lika värdefull som i Röbbäck eller i Böleå.

I propositionen har erinrats om att dagarna under vinterhalvåret äro längre i Söderhamn än i Umeå. Såsom framgår av diagram å sid. 7 är den tid, under vilken skillnaden är märkbar, begränsad till december och januari. På grund av att »gryningen» och »skymningen», då förrättningar utomhus även kunna verkställas, är längre i norr blir skillnaden i dagarnas längd på de båda platserna mycket begränsad även under december och januari. Så långt i norr som på 69 breddgraden, där solen under vintersolståndet står 2,5° under horisonten, är skymningens längd 4½ timme. Betydelsen av skillnaden i dagens längd torde även i någon mån minskas genom att övningar endast i begränsad omfattning förekomma under jul- och nyårshelgen.

Den omständigheten att dagarna under en mindre del av året äro kortare i Umeå än i Söderhamn behöver emellertid icke i och för sig innebära, att de äro otillräckliga i Umeå. Tjänstgöringen omfattar även teoretisk undervisning, vapenlära, gymnastik m. m. som meddelas inomhus. Med hänsyn till de förhållanden, varunder jaktflyget torde komma att få arbeta under krig, kan det även komma att befinnas nödvändigt att förlägga någon övning till den mörka delen av dygnet. Förläggning av flygbaskären så långt norr ut

som till Luleå synes även ge vid handen att dagarnas längd därstädes icke utgör hinder för tidens utnyttjande på effektivaste sätt.

För förläggning till Söderhamn skulle alltså under förutsättning att de av oss nu anförda synpunkterna äro riktiga endast tala sociala skäl, d. v. s. den omständigheten, att i Umeå redan finnes ett stort antal statsinstitutioner och militära förband, under det att sådana saknas i Söderhamn. Det torde dock vara mycket tvivelaktigt, huruvida staten med bortseende från ekonomiska och tekniska synpunkter enbart av sociala skäl bör förlägga en flygflottilj.

På grund av det sålunda anförda och då alltså genom förläggning av jaktflottiljen, F 15, till Umeå skulle kunna vinnas avsevärt bättre flygfält till avsevärt lägre kostnad, få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att en nyuppsatt jaktflottilj, F 15, Västerbottens flygflottilj, förläggas vid Umeå.

Stockholm den 22 april 1942.

Nils Gabrielsson.

J. M. Bäckström.